

Мања Бурић*
Београд

ЕФЕКТИ ЦЕФТЕ 2006. НА РЕГИОН ЗАПАДНОГ БАЛКАНА

Сажетак

ЦЕФТА 2006. је допринијела регионалној сарадњи повећањем атрактивности региона за страна улагања, што је довело до бржег повезивања са Европском унијом. Регионална сарадња је елиминисала нецаринске препреке, довела до реформе техничког законодавства, међусобног признавања сертификата, веће примјене дијагоналне кумулације поријекла робе, те разних других активности у вези са либерализацијом у областима из ЦЕФТЕ попут услуга, инвестиција, јавних набавки те интелектуалне својине. Већа примјена дијагоналне кумулације у региону Западног Балкана доводи до повећања производње и запослености, веће конкурентности и трговине, већих инвестиција и општег економског развоја. ЦЕФТА 2006. је омогућила стварање услова за јачање међурегионалне сарадње. Највећи обим трговинске размјене у региону се одвија између бивших југословенских република код којих постоји историјска међузависност, док су Албанија и Македонија знатно мање укључене у регионалне токове размјене. Јасно је да размјена између земаља региона није ни на приближно истом нивоу као у оквиру некадашње заједничке државе, али због културолошких сличности, старих привредних веза и препознавања робних марки од стране потрошача трговина је знатно олакшана.

Кључне ријечи: Цефта 2006, економија, политика, регионална сарадња, Западни Балкан

* Докторант, Факултет политичких наука, Београд.

Питање регионалне сарадње на Западном Балкану је тема која је била предмет многих дискусија, као и циљ конкретних политичких планова. Као резултат, земље региона су се много ближе повезале кроз различите облике сарадње него што је то раније био случај, што представља успјех. Када се пореди садашња ситуација са ситуацијом из 2000. године, може се уочити да постоје значајни помаци на које и земље региона и земље које помажу њихову сарадњу могу да буду поносне. Западни Балкан представља регион који пролази кроз процес транзиције почиње послеријатни економски развој и гдје међусобна сарадња представља избор, а не последњу шансу.¹⁾

У јуну 2005. године, министри одговорни за трговину у Југоисточној Европи и међународни експерти Пакта за стабилност чинили су радну групу за трговинску либерализацију која је олакшала припрему за закључење Споразума о слободној трговини као замјену за 32 билатерална споразума која су била на снази од 2001. године. Иако су билатерални споразуми о слободној трговини били успјешни у смислу повећања трговине међу државама потписницима, трошкови за владе и трошкови за трговину као и стране инвеститоре оцијењени су као ограничавајући фактор трговине и инвестиција. У марту 2006. године чланови радне групе Пакта за стабилност су препоручили да се закључи један уговор по узору на Централноевропски споразум о слободној трговини, који је настао у раним 90-им годинама између земаља Централне Европе, као припрема за приступање Европској унији. Преговори су били формално покренути у априлу 2006. године уз подршку Европске Комисије и Пакт за стабилност.

Дана 19. децембра 2006. године, допуњен Споразум ЦЕФТА 2006. су потписале Албанија, Босна и Херцеговина, Хрватска, Македонија, Молдавија, Црна Гора, Србија и Уједињене нације Привремена административна мисија на Косову (УНМИК) у име Косова.²⁾ Главни циљеви су били, између осталог, проширење трговине

1) Милица Делевић, CEFTA 2006 – део регионалне сарадње (економски стуб процеса политичке стабилизације региона), у зборнику: *Цефта 2006 .- изазови и могућности* (приредио Владимир Међак), ISAC фонд, Београд, 2011, стр. 7.

Доступно на страници: http://www.isac-fund.org/download/E-CEFTA_SRP.pdf.

2) У складу са Резолуцијом 1244 Савјета безбједности Уједињених нација.

Након ратификације ЦЕФТА 2006. је ступила на снагу 26. јула 2007. године са пет потписника (Албанија, Македонија, Молдавија, Црна Гора и УНМИК / Косово), за Хрватску 22. августа 2007. године, у Србији је ступила на снагу 24. октобра 2007. године, а за Босну и Херцеговину 22. новембра 2007. године.

робом и услугама и подстицање инвестиција путем фер, тржишних правила, којима би се елиминисале препреке у трговини између земаља и обезбиједила одговарајућа заштита интелектуалних имовинских права у складу са међународним стандардима. Она такође укључује јасне и ефикасне процедуре за рјешавање спорова и олакшава постепено успостављање зоне слободне трговине. Споразум је у потпуности у складу са правилима СТО и процедурама и прописима Уније.³⁾

Предсједавање ЦЕФТОМ 2006. се ротира годишње од 1. јануара. У 2013. години Цефтом 2006. предсједава Босна и Херцеговина а у 2014. години Република Хрватска.⁴⁾

ЦЕФТОМ 2006. створен је оквир за унапријеђену трговинску размјену између земаља региона каква није виђена од 1991. године. Европска перспектива је била и остала главни подстицај за регионалну сарадњу. Сама Унија је изграђена на основама регионалне сарадње. Европа какву знамо данас конструисана је на остацима Европе после Другог свјетског рата, који подсјећају на земље Западног Балкана у 2000. години. Из те ситуације она је успјела да пронађе пут опоравка и успостављања мира управо кроз регионалну сарадњу и економску интеграцију. Велике етничке разлике, као и неповјерење које је уследило после рата били су веома слични ситуацији у којој су се нашле државе Западног Балкана након 2000. године. Економска интеграција је довела до трансформације бивших непријатеља у будуће пословне партнере, формирајући однос заснован на заједничким интересима и профиту.⁵⁾ Географска близина треба да подстакне земље региона на већу сарадњу, прије свега у међусобној трговини, умјесто да примат буде трговинска размјена са земљама ван региона.

3) Погледати: Agreement on amendment of and accession to the Central European Free Trade agreement: Доступно на страници: <http://www.cefta2006.com/sites/default/files/CEFTA-MAINTTEXT2006.pdf>

Погледати: Annex 1 to the agreement on amendment of and accession to the Central European Free Trade Agreement - Consolidated Version of the Central European Free Trade Agreement (CEFTA 2006.) стр. 3-10. Доступан на страници:

<http://www.cefta2006.com/sites/default/files/trade/ANN1CEFTA%202006%20Final%20Text.pdf>

Погледати: CEFTA Week 2011. Central European Free Trade Agreement 22-23 November 2011., Summary and Highlights, pripremili Marc Martinant and Catherine Devlin, Cefta Secretariat, OECD, Paris, january 2012.

<http://cefta2006.com/sites/default/files/CEFTA%20Week%202011%20Report.pdf>

4) Више о томе на званичној интернет страници: <http://www.cefta2006.com/chair-office>

5) Исто: стр. 8.

Основни допринос Споразума ЦЕФТА 2006.⁶⁾ земљама Западног Балкана може се изразити кроз повећање робне размјене између земаља чланица ЦЕФТА 2006. Међународна трговина не зависи од воље неке земље да буде или не буде активни учесник, већ је то нужност. Један од услова за остваривање бржег привредног развоја је у излагању сопствене економије утицајима са свјетског тржишта. Што је земља мања и, уз то, економски неразвијенија, утолико су веће потребе њеног отварања према иностранству. Карактеристично је да земље региона представљају мале економије, на приближно истом нивоу развоја и са недовољно развијеном конкуренцијом. Споразумом ЦЕФТА 2006. остварује се знатно повољнији приступ предузећа на тржишту региона, што ће допринијети порасту размјене између земаља.

НАСТАНАК И РАЗВОЈ

ЦЕФТА 2006. (Централноевропски споразум о слободној трговини (*eng. Central European Free Trade Agreement) је трговински споразум између Албаније, Босне и Херцеговине, Македоније, Молдавије, Србије, УНМИКА-а у име Косова и Метохије, Хрватске и Црне Горе.

Кључне фазе у подстицању трговине у региону Западног Балкана биле су: потписивање Меморандума о разумијевању о трговинској либерализацији у региону, 2001. године, затим потписивање 32 билатерална споразума о слободној трговини и потписивање Централноевропског споразума о слободној трговини (ЦЕФТЕ 2006.).

Споразум је у потпуности у складу са правилима Свјетске трговинске организације (СТО), као и са обавезама које уговорне стране имају према Европској унији. ЦЕФТА 2006. је замијенила мрежу од 32 билатерална споразума који су регулисали трговинске односе у југоисточној Европи.

КАРАКТЕРИСТИКЕ И ЦИЉЕВИ

Главне карактеристике ЦЕФТЕ 2006. су: успостављање зоне слободне трговине, преузимање уговорених концесија из прет-

6) Карактеристике и погодности Споразума ЦЕФТА 2006.: <http://www.kombeg.org.rs/Komora/Opsta.aspx?veza=3096>

Званични сајт ЦЕФТА 2006. Доступан на страници : <http://www.cefta2006.com/>

ходна 32 билатерална Споразума, уклањање царина на индустријске производе до 1. јануара 2007. године, смањивање и постепено уклањање нецаринских баријера (НТБ), посебне царине за пољопривредне производе како је утврђено у анексима споразума, увођење нових области у споразум, као што су трговина услугама, инвестиције, интелектуална својина и јавне набавке, уз детаљније дефинисање подручја обухваћених претходним ЦЕФТА споразумом.

Циљеви ЦЕФТЕ 2006. су: консолидација у једном споразуму постојећег нивоа либерализације трговине постигнутог кроз мрежу билатералних споразума о слободној трговини који су већ били закључени између земаља Западног Балкана, побољшање услова за даље подстицање улагања укључујући директна страна улагања, ширење трговине робама и услугама, те унапређивање улагања кроз правична, јасна, стабилна и предвидљива правила, укидање баријера и поремећаја у трговини, те олакшице у кретању роба у транзиту и прекогранично кретање роба и услуга измађу територија земаља чланица, осигурање праведних услова конкуренције који утичу на трговину и улагања и постепено отварање тржишта јавних набавки држава чланица, осигурање одговарајуће заштите права интелектуалног власништва у складу са међународним стандардима, осигурање ефикасне процедуре за провођење и примјену споразума између земаља чланица, допринос хармоничном развоју и проширењу свјетске трговине;⁷⁾

ПРЕДНОСТИ ЦЕФТЕ 2006. У ОДНОСУ НА ПРЕТХОДНЕ БИЛАТЕРАЛНЕ СПОРАЗУМЕ

Табела (1) Цефта 2006. насупрот билатералним споразумима⁸⁾

ЦЕФТА 2006. НАСУПРОТ БИЛАТЕРАЛНИМ СПОРАЗУМИМА	
ЦЕФТА 2006.	БИЛАТЕРАЛНИ СПОРАЗУМИ
1 СПОРАЗУМ	32 БИЛАТЕРАЛНА СПОРАЗУМА
Један споразум данас регулише услове трговине у региону Западног Балкана плус Молдавији.	32 споразума су сваки на свој начин уређивали услове трговине у региону.

7) Споразум о измјени и приступању Централноевропском споразуму о слободној трговини (ЦЕФТА 2006): Министарство спољне трговине и економских односа, Сарајево, август 2007. стр. 6.

8) Коментар на одредбе споразума о измјени и приступању Централноевропском споразуму о слободној трговини (ЦЕФТА 2006): Министарство спољне трговине и економских односа, Сарајево, децембар 2007. стр. 13-14.

<p>ЛИБЕРАЛИЗАЦИЈА СВИХ ИНДУСТРИЈСКИХ ПРОИЗВОДА</p> <p>Пренесене су царинске концесије из билатералних споразума. Сви индустријски производи су либерализовани.</p>	<p>ЛИБЕРАЛИЗАЦИЈА СВИХ ИНДУСТРИЈСКИХ ПРОИЗВОДА</p> <p>Уговорена либерализација свих индустријских производа.</p>
<p>ДОДАТНА ЛИБЕРАЛИЗАЦИЈА ПОЉОПРИВРЕДНИХ ПРОИЗВОДА</p> <p>Пренесене су царинске концесије из билатералних споразума и договорен почетак преговора о даљој либерализацији. Посебно значајно за Босну и Херцеговину је да и друге стране либерализују трговину ових производа.</p>	<p>ДЈЕЛИМИЧНА ЛИБЕРАЛИЗАЦИЈА ПОЉОПРИВРЕДНИХ ПРОИЗВОДА</p> <p>Зависно од споразума до споразума у региону у региону је била билатерално уговорена дјелимична или потпуна либерализација трговине пољопривредним производима.</p>
<p>НЕМА КОЛИЧИНСКИХ ОГРАНИЧЕЊА</p>	<p>НЕМА КОЛИЧИНСКИХ ОГРАНИЧЕЊА</p>
<p>НЕМА ИЗВОЗНИХ СУБВЕНЦИЈА</p> <p>Посебно важна одредба за Босну и Херцеговину јер је у прошлости примјеном билатералних споразума неколико пута била изложена субвенционисаном извозу из других земаља.</p>	<p>НЕМА ЕКСПЛИЦИТНЕ ЗАБРАНЕ КОРИШТЕЊА ИЗВОЗНИХ СУБВЕНЦИЈА</p> <p>Јасно не постојање забране је доводило до ситуација различитог тумачења, па тиме и примјене извозних субвенција за које се сматра да имају највећи реметилачки утицај на трговину.</p>
<p>НЕМА ФИСКАЛНЕ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ</p> <p>Одредбе су допуњене експлицитном обавезом не само недискриминације већ и укидањем свих постојећих облика дискриминације.</p>	<p>НЕМА ФИСКАЛНЕ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ</p> <p>Непостојање експлицитне обавезе укидања постојећих облика дискриминације доводило је до различитог тумачења и њихове примјене дуги низ година, те сталног спорења у том смислу.</p>
<p>ТЕХНИЧКЕ БАРИЈЕРЕ ТРГОВИНИ</p> <p>Одредбе су од посебне важности за Босну и Херцеговину. Посебно је побољшан механизам рјешавања свих питања везаних за техничке прописе и баријере, систем доношења прописа и благовременог међусобног извјештавања.</p>	<p>ТЕХНИЧКЕ БАРИЈЕРЕ ТРГОВИНИ</p> <p>Одредбе које су се у пракси показале недовољним за рјешавање питања техничких баријера, које су у ситуацији либерализоване трговине временом постале главна баријера за пласман босанско-херцеговачких производа на тржишта земаља потписница споразума.</p>
<p>МЕХАНИЗМИ ЗАШТИТЕ (ОПШТЕ И ПОСЕБНЕ ЗАШТИТНЕ МЈЕРЕ, АНТИДАМПИНГ, КОМПЕНЗАТОРНЕ И ДРУГЕ МЈЕРЕ)</p> <p>Значајно су побољшани механизми за увођење различитих заштитних мјера и реаговања на уведене мјере</p>	<p>МЕХАНИЗМИ ЗАШТИТЕ (ОПШТЕ И ПОСЕБНЕ ЗАШТИТНЕ МЈЕРЕ, АНТИДАМПИНГ, КОМПЕНЗАТОРНЕ И ДРУГЕ МЈЕРЕ)</p> <p>Били су недовољно прецизно дефинисани механизми примјене мјера и реаговања на мјере</p>

<p style="text-align: center;">НОВА ТРГОВИНСКА ПИТАЊА</p> <p>Уведене су одредбе о инвестицијама, услугама, јавним набавкама и правима интелектуалног власништва. Посебно су важне одредбе за стварање атрактивног пословног окружења.</p>	<p style="text-align: center;">НЕМА ОДРЕДБИ О НОВИМ ТРГОВИНСКИМ ПИТАЊИМА</p>
<p style="text-align: center;">МЕХАНИЗМИ ЗА РЈЕШАВАЊЕ СПОРОВА (КОНСУЛТАЦИЈЕ, МЕДИЈАЦИЈА, АРБИТРАЖА)</p> <p>Уведени су нови механизми за рјешавање спорова и додатно прецизиране процедуре. То би требало омогућити брже, коначно рјешавање спорова, те увођење додатне дисциплине потписница ЦЕФТЕ у поштовању услова трговине који су уговорени.</p>	<p style="text-align: center;">МЕХАНИЗМИ ЗА РЈЕШАВАЊЕ СПОРОВА (КОНСУЛТАЦИЈЕ, МЕДИЈАЦИЈА, АРБИТРАЖА)</p> <p>Механизам који се показао изузетно неефикасан, па су спорови трајали по неколико година, узрокујући штету, без адекватног механизма за поправљање стања.</p>

ГЛАВНА ОБИЉЕЖЈА СПОРАЗУМА ЦЕФТА 2006.

Главни разлози за иницирање мултилатералног споразума ЦЕФТА 2006. су:

- либерализација трговине и унапређивање развојних потенцијала региона,
- увођење јединствених правила (у односу на значајне разлике у билатералним споразумима) и повећање сигурности за инвеститоре (повећање транспарентности и униформности, смањивање комплексности и администрирања), повећање конкурентности, економије обима, промјена имица региона, већа сигурност у примјени правног оквира приликом имплементације споразума (мултилатерализација права и обавеза, арбитраже и слично),
- упрошћавање процедура олакшава и стимулише домаће и стране инвеститоре да више инвестирају у региону и доприноси порасту комплекснијих видова сарадње као што су: заједничка улагања, размјена стручних кадрова, техничке иновације и заједнички наступ на трећим тржиштима,
- припрема за чланство у ЕУ (регионална сарадња као услов за напредовање у процесу интеграције) и начин да се уводи *acquis communautaire* (комунитарно право) на секторском нивоу,

- олакшавање критеријума проширења (чланство у СТО и закључени ССП) и модификација досадашњег ЦЕФТА 2006. споразума (увођење нових области као што су услуге, интелектуална својина и инвестиције везане за трговину, увођење нових процедура, перспектива институционалног оснаживања – секретаријат) представљају значајно унапређивање овог регионалног аранжмана,
- либерализована трговина обезбјеђује шири контекст за заједничко енергетско тржиште у југоисточној Европи и за координисани развој транспорта, транспортне инфраструктуре и инфраструктуре за заштиту животне средине,
- подршка коју мултилатералном споразуму пружају Европска комисија, Пакт за стабилност југоисточне Европе, Свјетска трговинска организација и Свјетска банка, као и девет развијених земаља које га подржавају,
- реформе у режиму регионалне трговине и одговарајуће усклађивање националних трговинских режима, нису довољни за пораст трговине и инвестиција. Потребно је наставити и убрзати реформе, посебно структурне промјене, да би се земље у региону оспособиле за конкуренцију на свјетском тржишту и посебно тржишту Европске уније,
- за успјех овог трговинског споразума потребни су широка популаризација и наглашавање значаја примјене споразума за политичку стабилизацију и помирење у региону,
- резултат позитивних промјена које доноси нови споразум ЦЕФТА 2006. је повећање конкурентности роба и услуга из региона, пораст извоза и запослености, што би требало да доведе до пораста животног стандарда у читавом региону. Дијагонална кумулација поријекла производа представља стратешки циљ Уније и први корак у том правцу је успостављање зоне дијагоналне кумулације између Европске уније и земаља Западног Балкана чиме се ствара потпуно нови контекст за трговину и развој у региону. Очекује се да земље региона прилагоде своје трговинске политике новонасталом либералном регионалном и европском контексту, што би имало позитиван утицај на трговину и инвестиције у региону и олакшало његову европску интеграцију.⁹⁾

9) Више о томе на званичној интернет страници: <http://www.cefta2006.com>

ЕФЕКТИ ЦЕФТЕ 2006. НА РЕГИОН ЗАПАДНОГ БАЛКАНА

Предности ЦЕФТЕ 2006. су у томе да је овај споразум створио исте услове трговине у цијелом региону Западног Балкана. Земље региона данас могу у познатим условима имати дугорочније планове пословних активности без тога да се режим трговине разликује од земље до земље као што је то био случај са 32 билатерална споразума.¹⁰⁾

Повезивање региона на овај начин даје шансу за консолидацију изнутра и повољнију позицију према другима. Повезано тржиште је привлачније страном, али и домаћим улагачима у односу на мала и сегментирана тржишта. Географски положај региона је врло специфичан те би изостанак изван ове зоне слободне трговине значио довођење привреде у тешку позицију.

Концепт тзв. дијагоналне кумулације¹¹⁾ поријекла робе (односно кумулирање поријекла робе више земаља у региону која ће имати статус домаћег поријекла) је највећа предност ЦЕФТЕ 2006.. „Примјена дијагоналне кумулације поријекла робе у трговини између земаља у региону, према одредбама Споразума ЦЕФТА 2006., значи да се компоненте с поријеклом партнера (пословни партнер-фирма из региона) третирају као домаће поријекло.“¹²⁾

Прије свега ЦЕФТА 2006. кумулација, а потом и кумулација са Европском унијом даје шансу домаћој привреди да уз нижи степен обраде и прераде репроматеријала њени производи стекну порије-

10) Више о томе погледати код: Anne Willenberg: *The Promotion of Regional Economic Integration in the EU's Neighbourhood: CEFTA 2006 and the Agadir Agreement*, Bruges Regional Integration & Global Governance Papers, BRIGG Paper 5/2009.

11) Дијагонална кумулација омогућава да компоненте које су потребне за домаће производе узимамо из цијелог региона и да се финални производ произведен у Србији извезе као домаћи у све земље потписнице споразума ЦЕФТА 2006. без плаћања царине. На примјер, ЦЕФТА омогућава да вино које се произведе у Србији пуни у флаше увезене из Хрватске и потом слободно пласира на тржиште земаља ЦЕФТА 2006., јер су у Србији урађене радње које превазилазе минималне операције дефинисане тим споразумом. Већа примјена дијагоналне кумулације условила би повећање производње и проширење асортимана, побољшала робну размјену и извозни потенцијал привреде и побољшала општи економски развој региона. Уколико производ или нека сировина из једне земље ЦЕФТА 2006. у другој земљи буде дорађен или обрађен промијениће своје поријекло и у другу земљу у оквиру ЦЕФТА 2006. биће извезен као производ те земље. Ако би слједећа увозница поново тај производ дорадила опет би промијенило поријекло. Поријекло производа је из државе чланице ЦЕФТЕ 2006. у којој је производ довршен.

12) *Изазови европских интеграција: часопис за право и економију европских интеграција*, Службени гласник Београд, 2010, стр. 103.

кло и користе уговорену преференцијалну царинску стопу, која је најчешће нула.

ЦЕФТА 2006. је од посебног значаја за спољнотрговинску размјену земаља региона Западног Балкана. Најважнија предност овог мултилатералног споразума је што ће учинити регион атрактивнијим за страна улагања.

Значај ЦЕФТЕ 2006. за регион Западног Балкана огледа се у повећању атрактивности за страна улагања, што треба да доведе до бржег повезивања са Европском унијом. Регион у том процесу има прилику да се такмичи на ширем европском тржишту и у томе постане успјешнији и конкурентнији. Још се мора радити на успјешности елиминисања нецаринских препрека, реформи техничког законодавства, међусобном признавању сертификата, већој примјени дијагоналне кумулације поријекла робе, активностима у вези са либерализацијом у областима из ЦЕФТЕ 2006. попут услуга, инвестиција, јавних набавки те интелектуалне својине. Већа примјена дијагоналне кумулације у региону Западног Балкана требало би да доведе до повећања производње и запослености, веће конкурентности и трговине, већих инвестиција и општег развоја.

* * *

ЦЕФТА 2006. је омогућила стварање услова за јачање међурегионалне сарадње. Највећи обим трговинске размјене у региону Западног Балкана се одвија између бивших југословенских република код којих постоји историјска међузависност, док су Албанија и Македонија знатно мање укључене у регионалне токове размјене. Јасно је да размјена између земаља региона није ни на приближно истом нивоу као у оквиру некадашње заједничке државе, али због културолошких сличности, старих привредних веза и препознавања робних марки од стране потрошача трговина је знатно олакшана.

Овај Споразум је пројекат Европске уније чији је циљ побољшање сарадње међу земљама Западног Балкана. У том смислу и добијање финансијске помоћи као и брзина приближавања Европској унији, ће у значајној мјери зависити од трговинске сарадње са сусједним земљама.

Литература

- Бјелић, П. *Trade policy of the European Union as a Factor of Regional Trade Integration in Southeast Europe*. Discussion Paper 36, The centre for the study of global governance, 2005.
- Botsas, N.E. *Southeastern Europe in Transition, from New Balkans: De-sintegration and Reconstruction*, Boulder East European Monographs, 2002.
- Вајденфелд, В.; Веселс, В. *Европа од А до Ш. приручник за европску интеграцију*, Фондација Конрад Аденауер, Београд, 2003.
- Willenberg, A. *The Promotion of Regional Economic Integration in the EU's Neighbourhood: CEFTA 2006 and the Agadir Agreement*, Regional Integration & Global Governance Papers, Bruges, 2009.
- Гори, Ј. *Европска унија и Западни Балкан: европска перспектива региона*, Чигоја, Београд, 2007.
- Gropas, R. *Integrating the Balkans in the European Union: Addressing social capital, the informal economy and regional cooperation challenges in Southeast Europe*, Hellenic Foundation for European and Foreign Policy (ELIAMEP), 2006.
- Групе, С.; Кушић, С. *Intra-regional cooperation in the Western Balkans: Under which conditions does it foster economic progress?*, London School of Economics and Political Science: Centre for the Study of Global Governance, 2005.
- Делевић, М. „CEFTA 2006 – део регионалне сарадње (економски стуб процеса политичке стабилизације региона“, у зборнику: *Цефта 2006 .- изазови и могућности* (приредио Владимир Међак), ISAC фонд, Београд, 2011.
- Међак, В., „*Цефта 2006. - изазови и могућности*“, ISAC фонд, Београд, 2011.
- Радоњић, С. *Западни Балкан и евроинтеграције: перспектива Србије*, Задужбина Андрејевић, Београд, 2009.
- *Regional cooperation in the western Balkans : A policy priority for the European Union; The economic dimension of regional cooperation*, European Communities, Belgium, 2005.
- *Регионална сарадња и међународне обавезе-анализе и препоруке*, Европски покрет у Србији, Београд, 2011.

- *Споразум о измјени и приступању централноевропском споразуму о слободној трговини - ЦЕФТА 2006.*, Министарство спољне трговине и економских односа, Сарајево, 2007.
- Стајић, Д. *Тегобна транзиција: огледи и истраживања*, Независно издање, Београд, 2004.
- *ЦЕФТА 2007-2010, искуства, потенцијал и перспектива*. Центар за нову политику, Београд, 2011.
- Agreement on amendment of and accession to the Central European Free Trade agreement: <http://www.cefta2006.com/sites/default/files/CEFTA-MAINTTEXT2006.pdf>
- Annex 1 to the agreement on amendment of and accession to the Central European Free Trade Agreement -Consolidated Version of the Central European Free Trade Agreement (CEFTA 2006.) <http://www.cefta2006.com/sites/default/files/trade/ANN1CEFTA%202006%20Final%20Text.pdf>
- CEFTA Week 2011. Central European Free Trade Agreement 22-23 November 2011., Summary and Highlights, припремили: Marc Martinant and Catherine Devlin, Cefta Secretariat, OECD, Paris, January 2012. <http://cefta2006.com/sites/default/files/CEFTA%20Week%202011%20Report.pdf>
- Званична интернет страница ЦЕФТЕ 2006.: <http://www.cefta2006.com/chaire-office>
- Споразум о слободној трговини за југоисточну Европу (ЦЕФТА) www.seio.gov.rs/документа/споразуми.245.html

Manja Djuric

EFFECTS OF CEFTA 2006. ON WESTERN BALKANS

Resume

CEFTA 2006. has contributed to regional cooperation by increasing the attractiveness of the region for foreign investment, leading to a faster connection with the European Union. Regional cooperation is eliminate non-tariff barriers, led to the reform of technical legislation, mutual recognition of certificates, higher application of diagonal cumulation of origin, and various other activities related to the liberalization of the CEFTA areas such as services, investment, public procurement and intellectual property. Wider application of diagonal cumulation in the Western Balkans region leads to an increase in production and employment, greater competitiveness and trade, increased investment and overall economic development. CEFTA

2006. has enabled the creation of conditions for strengthening inter-regional cooperation. The largest volume of trade in the region takes place between the former Yugoslav republics, which have a historical correlation, while Albania and Macedonia are much less involved in regional trade flows. It is clear that trade between the countries of the region is not on the same level as in the former common state, but because of cultural similarities and old economic ties and brand recognition by consumers trade is greatly facilitated.

Key Words: CEFTA 2006., regional cooperation, the Western Balkans.